

FRI-9.2-1-EC-04

THE COMMITMENT TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT, PERCEIVED BY THE REGIONS BEYOND NATIONAL NARRATIVES ¹⁶

Lyubomir Stoilov, PHD Student

Department of Heat, Hydraulics and Environmental Engineering

“Angel Kanchev” University of Ruse

Tel: +359 82 888 481

E-mail: lyubomir_stoilov@yahoo.com

Lyubomir Vladimirov¹⁷, DSc, PhD

Department of Heat, Hydraulic and Environmental Engineering,

“Angel Kanchev” University of Ruse, Bulgaria

Tel.: +359 82 888 481

E-mail: lvvladimirov@uni-ruse.bg

***Abstract:** In September 2015, the United Nations adopted the 2030 Agenda for Global Sustainable Development. This marked the first time that globally valid Sustainable Development Goals (SDGs) had been agreed upon. The 2030 Agenda includes 17 goals and 169 targets to be achieved by 2030. The 193 UN Member States unanimously endorsed the document, entitled “Transforming our world.” The UN Sustainable Development Goals follow the Millennium Development Goals, which were adopted in 2000 and were valid until 2015. The SDGs still remain elusive.*

***Keywords:** Sustainable Development Goals, global sustainability, interested parties.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Световната общност се споразумя за общо 17 цели за устойчиво развитие. Дали те могат да бъдат постигнати до 2030 г. продължава да бъде под въпрос в момента.

През септември 2015 г. Организацията на обединените нации прие Програмата до 2030 г. за глобално устойчиво развитие. Това бележи първия път, в който бяха договорени глобално валидни Цели за устойчиво развитие (ЦУР). Програмата до 2030 г. включва 17 цели и 169 задачи, които трябва да бъдат постигнати до 2030 г. 193-те държави членки на ООН единодушно одобриха документа, озаглавен „Трансформиране на нашия свят“. Целите за устойчиво развитие на ООН следват Целите на хилядолетието за развитие, които бяха приети през 2000 г. и бяха валидни до 2015 г. Целите на устойчиво развитие все още остават непостижими.

Целите за устойчиво развитие (ЦУР) се отнасят до социално, икономически и екологично устойчиво развитие. Те имат за цел фундаментално да подобрят условията на живот на хората днес и бъдещите поколения и да защитят планетата.

17-те цели на ООН за устойчиво развитие от Дневен ред 2030 са:

1. Край на бедността във всичките ѝ форми и навсякъде;
2. Осигуряване на продоволствена сигурност в световен мащаб;
3. Здраве и благополучие;
4. Висококачествено образование по целия свят;
5. Равенство между жените и мъжете;
6. Достатъчно вода с най-добро качество;
7. Достъпна и чиста енергия;
8. Устойчивият бизнес като възможност за всички;
9. Промисленост, иновации и инфраструктура;
10. По-малко неравенство;
11. Устойчиви градове и общности;

¹⁶ Докладът е представен на Научната сесия на Секция „Екология и опазване на околната среда“ на 24 Октомври 2025 г. с оригинално заглавие на български език: АНГАЖИМЕНТЪТ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ, ВЪЗПРИЕТ ОТ РЕГИОНИТЕ ОТВЪД НАЦИОНАЛНИТЕ НАРАТИВИ;

¹⁷ Professor of Administration and Management and Associate Professor of General Engineering

12. Произвеждайте и консумирайте устойчиво;
13. Прилагане на опазване на климата в световен мащаб;
14. Защита на живота под водата;
15. Живот на сушата;
16. Насърчаване на силни и прозрачни институции;
17. Глобално партньорство.

Разработени са глобално сравними показатели за измерване на глобалните цели, които се използват за национално събиране на данни. Програмата до 2030 г. е приблизително на половината път от своето изпълнение, което прави време държавните и правителствените глави да направят равностметка. Докладът за глобалната устойчивост, публикуван на всеки четири години, също служи за тази цел. Той показва, че страните са далеч от постигането на Целите за устойчиво развитие. Само 15% от 140-те отделни мерки са по график.

След определянето на 17-те глобални Цели за устойчиво развитие на ООН, страните на ЕС се ангажират да ги прилагат на национално ниво и да подпомагат други страни в прилагането на ЦУР. Основата за това са различни национални стратегии за устойчиво развитие. Въпреки това напредъкът е все още недостатъчен.

Какво може да бъде променено? Какви модели възприемат страните? И дали един ефективен модел за постигане не би бил ангажиментът за устойчиво развитие, възприет от регионите отвъд националните наративи.

Настоящият доклад цели да покаже някои добри практики в тази насока.

ИЗЛОЖЕНИЕ

1. СТРАТЕГИИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Устойчивостта е принцип на действие, според който съществуващите системи се влияят само до степен, в която тяхната функционалност и стабилност се запазват в дългосрочен план. Пример: Гората (като цяло: система) трябва да бъде променяна само до степента (напр. чрез дърводобив или други интервенции), до която може да се самовъзстанови. Има три важни стратегии за оформяне на устойчивото развитие:

Стратегията за ефективност е насочена към технически решения за устойчиви продукти и процеси. Ефективността означава постигане на най-добрите възможни резултати с възможно най-малко използване на ресурси, енергия и време.

Стратегията за последователност се прилага за използването на ресурси и проектирането на (производствени) процеси. Последователността означава, че използваме природните материали и цикли, без да ги унищожаваме или нарушаваме. Техническите цикли също трябва да бъдат моделирани по природа и да бъдат самостоятелни. Примерите включват използването на възобновяеми енергийни източници и възобновяеми суровини или затваряне на водния цикъл чрез рециклиране на отпадъчни води.

Стратегията за достатъчност се отнася до поведението на хората. Устойчивото поведение означава всички решения, свързани с начина на живот (потребление, мобилност, енергия и др.), да се вземат в съответствие с критериите за устойчивост. Фокусът е върху реалните нужди и се избягват отпадъците. Някои опции включват размяна, повторна употреба и споделяне (напр. чрез споделяне на автомобили или използване на инструменти). Освен това, участието на всички заинтересовани страни играе ключова роля в устойчивото развитие. Това означава, че всеки участващ трябва да има думата и правото да помогне за оформянето на прилагането на тези стратегии. В противен случай приемането на нови технологии или идеи често е много слабо.

Редица анализи дефинират основни недостатъци на моделите на устойчивост. В повечето случаи те са сложни и прекалено общи. Освен това фокусът обикновено е върху икономиката, докато екологичният стълб е пренебрегнат и по-слаб. Това се нарича още „слаба устойчивост“. Освен това моделите не включват политическата сфера в своите разглеждания, поради което са необходими да бъдат разработени разширения.

Въпреки че целите на Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие са универсални, пътищата, водещи до тях, са разнообразни. Поради разнообразните си биофизични, социално-икономически и политико-културни отправни точки, държавите имат различни ръководни принципи за това как

Целите за устойчиво развитие (ЦУР) трябва да бъдат постигнати, както и различни отправни точки и лостове за това. Пътищата за устойчиво развитие, които описват осъществими и, от гледна точка на различните заинтересовани страни, желани пътища за постигане на Програмата до 2030 г. и Парижките цели за климата, трябва да вземат предвид тези фактори и тяхното разнообразие. Следователно не е достатъчно просто да се предложи един-единствен вариант за път и да се анализират неговите потенциални въздействия. Всеки от тези „пътища за устойчиво развитие“ изисква и процеси на трансформация, които водят до разрушителна промяна на парадигмата и дълбока обществена промяна. Следователно са необходими положителни ръководни принципи („визии“), които са свързани с различни обстоятелства. Те се предават най-добре чрез комбинация от качествени наративи и количествени сценарии, базирани на тях. Анализите могат да опишат положителните взаимодействия и потенциалните компромиси между отделните ЦУР и мерките, предназначени за тях, като по този начин се спомага за укрепване на синергиите и избягване или минимизиране на взаимната интерференция или блокажи.

Липсата на ангажираност на всички заинтересовани страни, изградени и утвърдени положителни ръководни принципи („визии“) на устойчивост и политически ангажимент са основни пречки за постигане на ЦУР. Освен това често самите политики и стратегии за устойчиво развитие имат пропуски, които затрудняват прилагането им. Политиките често поставят акцент върху икономически растеж „тук и сега“, без да се мисли за дългосрочните екологични и социални последици. Липсва приемственост при смяна на правителства. Енергетика, транспорт, земеделие и индустрия се управляват отделно, често с противоречащи си стратегии. Липсват интегрирани политики, които да обвързват икономика, общество и околна среда. Дори когато има добри стратегии, често няма реален механизъм за изпълнение и контрол. Устойчивите инициативи и зелени технологии изискват сериозни инвестиции. Много страни разчитат основно на международно финансиране или проекти по донорски програми, без национален ресурс. Гражданите, местните общности и бизнеса рядко участват активно във формулирането и изпълнението на стратегиите. Липсва прозрачност и достъп до информация.

В България Националната стратегия за устойчиво развитие често е по-скоро декларативен документ, изготвен за съответствие с европейски и международни изисквания. Реалното прилагане изостава, защото няма ясна „пътна карта“ и контролни механизми. Въглицата остават ключов енергиен източник, особено в региона на Маришкия басейн. Плановите за енергийна трансформация са забавени, а алтернативите (възобновяеми източници, енергийна ефективност) се развиват по-бавно от средното за ЕС. Много проекти за „зелена трансформация“ се реализират основно чрез европейски фондове. Националният бюджет рядко предвижда сериозни средства за устойчиви политики. Има добри закони (за отпадъци, биоразнообразие, оценка на въздействие върху околната среда), но прилагането им е слабо. Чести са случаи на санкции от ЕК заради нарушаване на европейски директиви (например за качество на въздуха, управление на отпадъци).

В редица страни, включително и България, макар териториалното измерение на ЦУР да е добре признато на стратегическо ниво, по отношение на реалната практика има значителен потенциал за подобрене. Като цяло много регионални и местни власти все още не са възприели „трансформирация характер“ на Програмата до 2030 г.: доклад на Комитета на регионите на ЕС от 2019 г. установява, че тя често се разглежда като допълнителна, външно наложена тежест, отделена от местните политики и стратегии, и не се допълва от адекватни ресурси.

2. ВЪЗМОЖНИ РЕШЕНИЯ И ДОБРИ ПРАКТИКИ

Съществуват и добри практики, с които страните постигат забележителни резултати, които показват ролята на регионалните (териториални) стратегии, с ангажимент отвъд националните наративи.

По-долу е представен преглед на най-добрите световни практики в управлението на стратегиите за устойчиво развитие – подходите, които са доказали своята ефективност в различни страни и региони:

Коста Рика: Постига над 98% производство на електроенергия от възобновяеми източници чрез водоелектрическа, слънчева и вятърна енергия. Приоритизирането на възобновяемите енергийни източници засилва енергийната сигурност и устойчивост. Страната е отличен пример за

устойчив развитие. Политическо решение и добра комуникация с бизнеса, за налагане изцяло на екотуризъм в страната води до възприемане на тази визия от всички региони при което в момента бизнес, правителство, академични, социални и природозащитни среди работят заедно, за да преследват алтернативен модел за растеж и развитие, като се възползват от изобилните природни ресурси на страната, за да свържат опазването на околната среда, икономическия растеж и местното развитие чрез създаване на иновативни пазари за екотуризъм и екологични услуги.

Освен екологично чиста територия и опазено биоразнообразие в Коста Рика, концепцията за екотуризъм, постепенно въведена в Коста Рика, превръща туристическата индустрия във вторият по големина източник на доходи и чуждестранна валута в страната, след сектора на електрическите компоненти, привличайки над 1,5 милиона посетители през 2005 г. и генерирайки почти 1 милиард долара за икономиката годишно. Практиките за устойчиво управление на земята не само запазват околната среда и природните ресурси, но и създават възможности за бизнеса да се приспособи и иновира, за да отговори на изменението на климата и изискванията на потребителите за екологично отговорни продукти и услуги.

Швейцария е друг отличен пример. Швейцария служи като отличен пример за устойчиво регионално управление, благодарение на ранното и всеобхватно развитие на устойчиви практики, особено в обществения транспорт, водноелектрическата енергия и устойчивия туризъм. Страната демонстрира това чрез инициативи като мрежата Switzerland Mobility, насърчаването на обществения транспорт, високо ниво на екологична осведоменост и управлението на швейцарските паркове от национално значение като модели за устойчиво развитие.

В Швеция има проект, наречен „Viable Cities“. Шведското правителство е избрало девет града в страната си за този проект, които трябва да станат климатично неутрални до 2030 г. Стокхолм, Малмьо, Гьотеборг и шест други града трябва да се превърнат в следващите десет години в градове с устойчиво развитие – „умни, устойчиви градове“. Забележителна роля в проекта има Пер Гранквист: той работи като главен. Защо професионален разказвач работи в проект за устойчивост? По-точно казано, става въпрос за това до каква степен историите могат да допринесат не само за това да покажат на хората, че промяната е необходима, но и че тя е осъществима и привлекателна и че те могат да бъдат част от тази промяна. Практиката доказва наративната (разказвателската) перспектива към публичната комуникация в процесите на промяна – в този случай по отношение на устойчивото развитие. Резултатът е: хора и организации, които успешно преминават към устойчив начин на живот и икономика в своята сфера на дейност и насърчават другите да направят същото. Историите предават близост до действието и предлагат възможности за идентификация. Има четири аспекта, които – ако бъдат успешно предадени – могат да повлияят положително на способността за промяна и готовността за промяна:

- Информационен аспект: Защо промяната е необходима?
- Аспект на квалификацията: Как може да се осъществи промяната? Как хората могат да допринесат за това в ежедневието си?
- Аспект на мотивацията: Какви положителни последствия носи промяната?
- Аспект на организацията: До каква степен хората могат да се идентифицират с промяната и нейните централни фигури? До каква степен са ангажирани, чувстват ли се като част от промяната, като участници в нея?

Канада често се смята за водещ пример за устойчиво регионално управление поради силния си ангажимент за опазване на околната среда, обширния си сектор за възобновяема енергия и прогресивните си федерални политики и инициативи, като например Ангажимента за 2 милиарда дървета, модернизирания Закон за рибарството и Закона за устойчиви работни места.

Канада публикува тригодишна „Федерална стратегия за устойчиво развитие“ с измерими цели и независими одити. Публичната отчетност е движеща сила на напредъка. А задължителните закони в страната създават приемственост отвъд политическите цикли.

В Германия се счита, че политиците не приемат достатъчно сериозно изменението на климата, нито кризата с биоразнообразието. Липсата на напредък води до разочарование сред младите хора и желанието им да се включат намалява. Насажда се усещането, че така или иначе нищо не може да се направи. Това е свързано и с настоящия наратив, че екологията е твърде скъпа и че всеки, който призовава за консумация на повече зеленчуци, отколкото месо, разваля спорта. Според Федералната

статистическа служба в Германия живеят цели 8,3 милиона души на възраст между 15 и 24 години, което е около десет процента от общото население. Затова в Германия редица региони са насочили усилията си към мотивация на младите хора. Германският федерален младежки съвет (DBJR) и неговите организации-членки, като например Младежката организация „Приятели на природата“, Федералната младежка асоциация на AWO и Младежката пожарна бригада, насърчават личното участие на младите хора в инициативи по устойчиво развитие. Организации създават динамичен онлайн диалог за ангажиране. Следа се идеята: „Защо не направим устойчивостта по-привлекателна?“ За тази цел се определят ключови и иновативни лостове. Например: спорт. В Германия има около 225 000 спортни съоръжения. Там се озеленяват фасади и покриви, както и се монтират слънчеви панели, всичко това от местните хора. В университета в Хамбург например се организира практически проект за изграждане на 150 къщички за птици за кампуса. На организираното събитие идват повече хора, отколкото материал е подготвен.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Основните движещи сили за регионално устойчиво развитие остават балансираната интеграция на икономическия растеж, социалното равенство и опазването на околната среда, често наричани „трите стълба на устойчивостта“. Ключовите двигатели включват технологични иновации за ефективност, стабилно управление и разработване на политики за балансиране на конкуриращи се интереси, нарастващо потребителско търсене на устойчиви продукти и практики и фундаменталната необходимост от управление и опазване на природните ресурси за бъдещите поколения.

Редица добри практики обаче показват, че регионалните и местни инициативи и политики, могат да създадат ангажиментът за устойчиво развитие, възприет от регионите отвъд националните наративи.

Устойчивото регионално развитие процъфтява там, където силни институции, иновативни икономики, образовано и здраво население, устойчиви екосистеми и чисти технологии са обединени под обща визия. Регионалната политика играе централна роля. Тя действа като мост между местните общности и националните/международните власти. Те представляват местните нужди (работни места, жилища, културна идентичност). Чрез ангажиране на гражданското общество, неправителствените организации и бизнеса, политиката осигурява социално приемане на устойчивия ангажимент.

REFERENCES

2 Billion Trees Commitment, <https://www.canada.ca/en/campaign/2-billion-trees.html>, (Посетен: 06.09.2025).

Canadian Sustainable Jobs Act, S.C. 2024, с. 13, Assented to 2024-06-20 <https://lois-laws.justice.gc.ca/eng/acts/C-23.25/FullText.html> (Посетен: 06.09.2025).

Die Macht von Geschichten – Warum brauchen wir neue Narrative für eine nachhaltige Zukunft – und wie können quantitative Analysen diese unterstützen?, 2022, <https://www.rifs-potsdam.de/de/blog/2022/12/die-macht-von-geschichten-warum-brauchen-wir-neue-narrative-fuer-eine-nachhaltige> (Посетен: 05.09.2025).

Dombrowsky, I., Lenschow, A., Meergans, F., Schütze, N., Lukat, E., Stein, U., & Yousefi, A. (2022). Effects of policy and functional (in)coherence on coordination – A comparative analysis of cross-sectoral water management problems. *Environment Science and Policy*, 131, 118-127.

Fisheries Act 2020, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/22/contents>, (Посетен: 06.09.2025)

Hernandez, A. M. (2021). SDG-aligned Futures and the Governance of Transformation to Sustainability. *Reconsidering Governance Perspectives on the Futures We Aspire to* DIE Discussion Paper Series (Discussion Paper 30/2021). doi:10.23661/dp30.2021.

Hür, M. (2020), Narrative für Nachhaltigkeit: Geschichten über Gelingendes erzählen, *Corporate Communications Journal* Jahrgang 5, Nummer 1, WS 2020, <https://d-nb.info/1210425378/34> (Посетен: 05.09.2025).

Jugendliche fordern „positive Narrative“, 2024, <https://www.nachhaltigkeitsrat.de/aktuelles/jugendliche-fordern-positive-narrative/> (Посетен: 06.09.2025).

UN, Department of Economic and Social Affairs, Global Sustainable Development Report (GSDR) 2023, <https://sdgs.un.org/gsdrgsd2023> (Посетен: 05.09.2025).

UN, Department of Economic and Social Affairs, THE 17 GOALS, <https://sdgs.un.org/goals> (Посетен: 05.09.2025).

Актуален преглед на устойчивото развитие в Коста Рика, <https://www.anywhere.com/costa-rica/travel-guide/sustainable-development> (Посетен 05.09.2025).

КР (2019) Териториален подход за прилагане на ЦУР в ЕС – Ролята на Европейския комитет на регионите . Европейски комитет на регионите, Комисия за икономическа политика, <https://eprc-strath.org/regional-policy-a-perfect-framework-for-tackling-climate-change/> (Посетен: 05.09.2025).